

ПРОГРАМА
ЗА РЕИНТЕГРАЦИЈА
НА
ЖРТВИ НА НАСИЛСТВО

Скопје 2024

МИНИСТЕРСТВО ЗА СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА, ДЕМОГРАФИЈА И МЛАДИ

Врз основа на член 99 став 4 од Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 24/21), министерот за социјална политика, демографија и млади донесе,

ПРОГРАМА ЗА РЕИНТЕГРАЦИЈА НА ЖРТВИ НА НАСИЛСТВО

Скопје 2024

Содржина

ВОВЕД.....	3
1. ЦЕЛ И КОРИСНИЦИ.....	5
2. ПРИНЦИПИ И НАЧЕЛА.....	6
4. ИНДИВИДУАЛЕН ПЛАН.....	9
5. УСЛУГИ ЗА ЖЕНИ ЖРТВИ НА НАСИЛСТВО И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО ЗА ПОДДРШКА ВО ПРОЦЕСОТ НА РЕИНТЕГРАЦИЈА.....	10
5.1 Услуга за информирање и упатување.....	11
5.2 Услуги за советување.....	12
5.3 Услуга за привремен престој.....	12
5.4 Услуга за заштита и поддршка на жени жртви на сексуално насилство и силување.....	13
5.5 Услуга за долготраен третман на жени жртви на сексуално насилство и силување.....	13
5.6 Услуга за бесплатна правна помош.....	14
5.7 Услуга за професионална ориентација.....	14
6. ДОМУВАЊЕ.....	15
7. МЕРКИ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ.....	16
8. МОЖНОСТИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ.....	16
9. ВИДОВИ НА ПАРИЧНА ПОМОШ.....	17
10. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА.....	19

ВОВЕД

Република Северна Македонија во 2017 година ја ратификуваше Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и домашно насилство (Истанбулска Конвенција)¹, донесе Акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство на Република Македонија 2018-2023² и го донесе Законот за спречување и заштита од насилството врз жените и семејното насилство³. За прв пат во овој закон, во член 99 е предвидена реинтеграцијата на жртви на насилство. Членот 99 предвидува донесување на Програма за реинтеграција на жртвите на насилство.

Имајќи ги предвид одредбите од член 66 (1) од Конвенцијата, Експертската група за акција против насилството врз жените и семејното насилство (ГРЕВИО), препорачува „да се осигура дека одредбите од Истанбулската конвенција се спроведени без дискриминација по која било од основите наведени во член 4 став 3 и дека перспективата на жените изложени на интерсекциска дискриминација е интегрирана во дизајнот, спроведувањето, мониторингот и евалуацијата на политиките (ставови 13 и 27)“.

Прашањето за реинтеграција на жените и девојките жртви на насилство во својата заедница и општество е едно од најпредизвикувачките прашања во нашето општество. Борбата против насилството врз жените и девојчињата е процес кој бара, холистички пристап и посветеност на носителите на одлуки, како и соработка заеднички напори од граѓанското општество и поединците да работат во оваа област.

Сеопфатните пристапи треба да се фокусираат на превенција, ублажување и одговор на насилството против жените.

Зајакнувањето на жените бара координација и соработка меѓу различните сектори, ефективни и достапни услуги, кои ќе придонесат за безбедна и достоинствена реинтеграција на жените во општеството. Процесот на реинтеграција бара вклучување на поширок опсег на актери во процесот вклучувајќи ги и здруженијата, бизнис секторот, локалната заедницата, со активна партиципација на жените.

¹ Закон за ратификација на Конвенцијата на советот на европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното Насилство („Службен весник на Република Македонија“ бр.198/17)

² Акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство на Република Македонија 2018- 2023, <https://www.mtsp.gov.mk/dokumenti.nspx>

³ Закон за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно Насилство („Службен весник на Република Северна Македонија, бр.24/21

Насилството врз жената остава тешки и трајни последици врз психолошки и телесен интегритет на жртвите, претставува пречка кон уживањето на основните човекови права, придонесува кон нееднаквост помеѓу мажите и жените. Според последното истражување на ОБСЕ за благосостојбата на жените⁴ спроведено во 2019 година во Република Северна Македонија речиси половина (45 %) од жените доживеале некаква форма на насилство од интимен партнер (физичко, сексуално и/или психолошко) од 15-годишна возраст, додека речиси секоја трета жена (30 %) доживеала сексуално вознемирување. Податоците покажуваат дека повеќе од 80 % од жртвите на семејно насилство се жени. 60% од жртвите на насилство биле контролирани од сторителот, немале никаков или имале контролиран пристап до финансии, и нивните деца биле користени како средства за уцена за жената да не го напушти партнерот. Од сите испитани жени, 1 од 5 или 19% се жртви на економско насилство од партнерот.

Согласно податоците на Министерството за социјална политика, демографија и млади за 2023 година, а добиени од 30 центри за социјална работа кои ја опфаќаат целата територија на државата, 70% од жртвите се жени, од кои 24% се невработени жени жртви. Од вкупниот број на ново евидентирани жени жртви на насилство, најмногу се жртви на психолошко насилство 58%, физичко насилство 32% и економското насилство е застапено кај 10 % од жените жртви.

Бројките ја потврдуваат сериозноста на обемот на проблемот насилството врз жените и жртвите на семејно насилство и упатуваат на потребата од континуирано преземање на чекори од страна на државата во насока на унапредување на правата и системска заштита на жените жртви на родово базирано и семејно насилство.

⁴ ОБСЕ, *Благосостојбата и безбедноста на жените, Северна Македонија – Извештај од резултатите, 2019*, https://www.osce.org/files/f/documents/5/4/424409_0.pdf

1. ЦЕЛ И КОРИСНИЦИ

Целта на оваа Програма е овозможување на побрза реинтеграција на жените жртви на насилство преку остварување на индивидуалните потреби преку достапните услуги. Во оваа Програма е нотирани сеопфатен сет на услуги засновани на националната лигислатива, воспоставени на национално и локално ниво, кои овозможуваат реинтегрирање на жените жртви на насилство. Процесот на реинтеграција се базира на индивидуалните/специфични потреби на жртвата за надминување на последиците од насилството преку координиран мулти секторски организиран пристап заснован на човековите права на жртвите.

Целна група на оваа Програма се жени жртви на насилство и семејно насилство.

Специфични цели Програмата:

- Спречување на повторно враќање кај насилникот поради економска зависност;
- Спречување на влегување во нови насилни врски поради економска зависност;
- Спречување на трансгенерациско насилство кај децата;
- Економско јакнење на жртвите преку елиминирање на социјалните ризици;
- Спречува долготрајни последици по здравјето на жената и децата

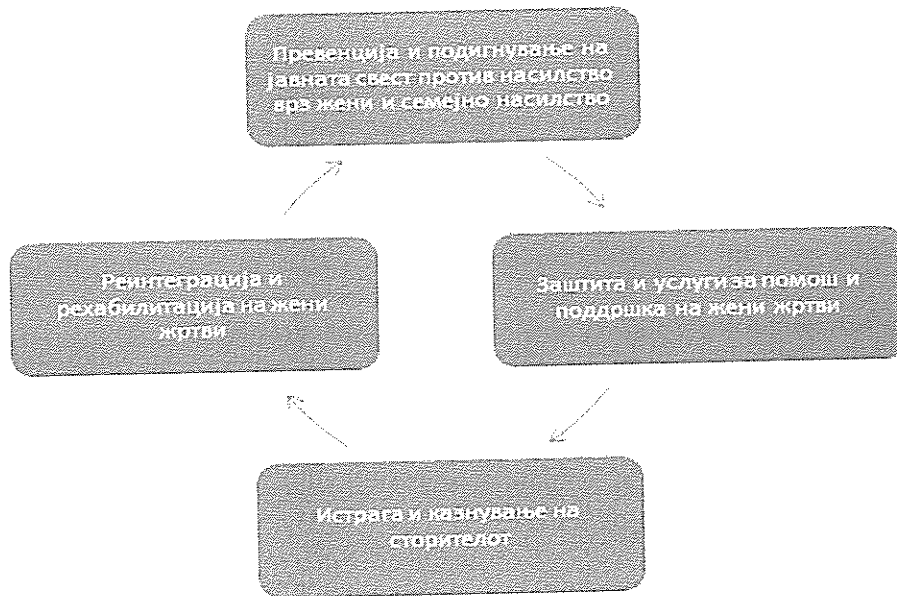
Дефиниции и поими

Рехабилитацијата означува физичко и ментално опоравување од нешто што предизвикало штета на лицето. Реинтеграција означува социјално, правно и економско зајакнување на жените жртви на насилство, за да се обезбеди нејзино враќање во безбедна средина. Реинтеграцијата има клучна улога во превенција на насилство врз жените и семејното насилство. Со овој процес се затвора т.н. круг на насилство и се спречува идно насилство врз жени и деца.

Реинтеграцијата и рехабилитацијата на жени жртви на насилство се дел од континуиран процес кој го спроведуваат државните институции и здруженијата на граѓани, чија цел е целосно вклучување/враќање во општеството (реинтеграција) и опоравување (рехабилитација) на жени кои преживеале некаква форма на насилство.

Реинтеграцијата и рехабилитацијата се клучен дел од системот за помош и поддршка на жени кои преживеале насилство, кој започнува откако жената ја напуштила насилната средина или донела одлука за напуштање на насилниот партнер.

Слика 1. Систем на превенција, заштита, поддршка и реинтеграција на жени жртви на насилство

2. ПРИНЦИПИ И НАЧЕЛА

Основи принципи и начела на оваа Програма се засноваат врз Законот за спречување и заштита од насилството врз жените и семејното насилство.

- Должно внимание кон правата, интересите и потребите на жртвата. Секоја услуга и поддршка на жртвите мора да се води од нивните потреби, права и безбедност. Одговорните институции и правните лица што вршат јавни овластувања утврдени со закон, функционерите, службениците и другите овластени лица што извршуваат работи во име на државата имаат обврска да се воздржат од учество во дејство на насилство и да ги преземат сите мерки и активности за да спречат какво било дејство на насилство врз жени и семејно насилство.
- Недискриминација. Мерките, активностите и услугите за заштита на жените жртви на насилство и семејно насилство се спроведуваат без дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа.

- Итноста на постапките и обезбедување ефикасна заштита на жртвата. Службените лица во институциите и организациите што даваат помош и поддршка на жените жртви на насилство и семејно насилство се должни да постапуваат итно, со должно внимание и да се водат од интересите и потребите на жртвата.
- Спречување повторена виктимизација на жртвата. Повторена виктимизација се јавува кога жртвата трпи дополнителна штета како резултат од постапувањето односно непостапувањето на институциите и другите поединци. Повторената виктимизација може да биде предизвикана со постојано изложување на жртвата пред сторителот, повеќекратно испрашување за истите факти, употреба на несоодветен јазик или бесчувствителни коментари дадени од сите оние кои доаѓаат во контакт со жртвите, непостапување односно несоодветно постапување, преземање на потребните дејства, ненавремено или парцијално преземање дејства, како и на кој било начин што нанесува штета на жртвата.
- Доверливост на податоците поврзани со жртвата. Жртвите треба да бидат уверени дека целата постапка се води со доверливост и заштита на нивниот идентитет. Вината, срамот и социјалната стигма што често го придружуваат насилство врз жени и семејно насилство ја нагласуваат потребата од градење доверба во давателите на услуги. Професионалците што даваат помош и поддршка на жртвите ги разменуваат единствено податоците што се неопходни за заштита на жртвата во мултисекторското постапување, за што навремено ја информираат жртвата. Сите пишани информации мора да ги чуваат на безбедно место и во заклучени бази на податоци.
- Информирана согласност на жртвата. Жртвите треба да дадат согласност за каква било услуга што ќе им биде понудена вклучително и упатување кон други специјализирани услуги за жртви на насилство врз жени и семејно насилство, откако ќе добијат информација за тоа на начин и на јазик што е разбирлив за нив.
- Постапување сосредоточено на потребите на жртвата. Постапките и поддршката се насочена исклучиво кон потребите и правата на жртвите, имајќи ги предвид повеќекратните потреби на жртвите, различните ризици, ранливости и влијанието на одлуките и преземените дејства врз јакнењето на жртвата. Токму затоа секој случај се разгледува посебно и со должно внимание. Секоја услуга треба да одговара на конкретните потреби на жртвите.

- Препознавање на вкрстувањето на ранливостите. Разбирање на вкрстувањето на искуствата од насилство врз жените со многубројните идентитети на жртвите што истовремено постојат и се испреплетуваат на таков начин што се неразделни со што го зголемуваат ризикот од насилство врз жени и семејно насилство и создаваат дополнителни бариери за пристап до заштита.
- Препознавање на потребите на жртвите со попреченост. При давање на поддршката и услугите на жртвите со попреченост институциите постапуваат на начин што ги разбираат нивните потреби, возраста, видот на попреченост, ризиците и други придружни фактори што ги прават ранливи. Секоја помош што ќе биде понудена поаѓа од индивидуалните потреби за заштита.
- Индивидуален пристап. Принципот на индивидуален пристап подразбира планирање и преземање мерки, активности и услуги за жена жртва во процесот на реинтеграција кои се засновани врз индивидуалните потреби на таа жена како корисничка, и нејзините деца. Тоа значи, дека од достапните мерки, активности и услуги на жената и се овозможуваат оние кои најмногу ќе придонесат кон нејзина целосна реинтеграција и рехабилитација во општеството, земајќи ги предвид нејзините индивидуални потреби, карактеристики, вештини и способности, специфична состојба во која се наоѓа од економски, образовен, правен аспект, видот, интензитетот и времетраењето на насилство, бројот на деца, имотна состојба и други индивидуални аспекти на жената.
- Мултисекторски пристап. Надлежните институции/организации во меѓусебната соработка и координација постапуваат со почитување на интегритетот, достоинството и приватноста на жртвите на насилство врз жени и семејно насилство. Надлежните субјекти во меѓусебната соработка и координација се раководат од принципот на родова еднаквост и почитување на човековите права на жртвите, препознавање на родовата динамика на насилството и неговото непропорционално влијание врз жените и го земаат предвид односот меѓу жртвата, сторителот и нивната поширока социјална средина.

3. ПРОЦЕНА НА РИЗИК

Првиот чекор кој треба да се превеземе откако жртвата ќе пријави насилство е да се направи процена на ризик кој опфаќа:

- Процена на ризик од повторно насилство;

► Процена на социјални и други ризици.

Процената на ризик, ризик од повторување на насилството и управување со ризикот, се спроведува според постапка утврдена во подзаконските на Министерството за социјална политика, демографија и млади и демографија⁵ и Министерството за внатрешни работи⁶. Согласно Законот, процената ја прават стручните лица во центрите за социјална работа и полициските службеници, согласно начелото на должно внимание. Процена ризик прават и давателите на специјализирани услуги за жени жртви на насилство, во овој контекст здруженијата. Освен процената на ризик од повторно насилство, се прави процена на социјалните ризици за да се утврди кои мерки и чекори треба да се преземат во насока на успешна реинтеграција и рехабилитација на жртвата.

Веќе спроведената процена на ризици мора да се следи и ревидира секогаш кога факторите кои влијаат на ризиците се менуваат, со цел адаптирање на преземете мерки и чекори или воведување на нови соодветни мерки. Преземањето на чекори и мерки за надминување на социјалните ризици е можно и успешно само со совладување на ризикот од насилство, односно кога жртвата е заштитена и безбедна.

4. ИНДИВИДУАЛЕН ПЛАН

Индивидуалниот план содржи цели, мерките и активностите кои ќе се преземат со цел успешна реинтеграција и рехабилитација на жртвата. Истиот се изработува и спроведува од давателот на услугата. Планот не ги содржи мерките за заштита, но се надоврзува на истите. Клучно е да содржи правилна и индивидуална процена на социјалните ризици за жртвата и нејзините деца.

Планот има конкретни чекори кои ќе се преземат согласно услугите за реинтеграција. Притоа, согласно процената, се предвидуваат само оние услуги,

⁵ Правилник за начинот на спроведување на проценка на ризик од сериозна опасност по животот и физичкиот и психичкиот интегритет на жртвата и членови на нејзиното семејство и на ризикот од повторување на насилството, соодветното управување со ризикот, спроведување и следење на мерките за заштита на жените жртви на родово-базирано насилство и жртвите на семејно насилство, преземени од центарот за социјална работа и потребните обрасци (Службен весник на РСМ бр.240/21)

⁶ Правилник за начинот на проценка на ризик од сериозна опасност по животот и физичкиот и психичкиот интегритет на жртвата и членовите на нејзиното семејство и на ризикот од повторување на насилството, соодветното управување со ризикот, образецот на полицискиот извештај и на предлогот за изрекување на итна мерка за заштита - отстранување на сторителот од домот и забрана за приближување до домот (Службен весник на РСМ бр.210/21)

активности и мерки кои се потребни за жртвата, а не сите услуги. Поради тоа, индивидуалниот пристап е еден од основните принципи на оваа програма.

Редовниот повторен преглед на индивидуалниот план се врши во рок од шест месеци, а почесто доколку во планот е предвиден пократок временски период (за одредени активности) во зависност од степенот на ризик, итноста и други околности. Исто така, планот тековно се ревидира и прилагодува доколку има тековни случувања како што се:

- Напредување на планот побрзо отколку што е планирано, и обратно, заостанување на планот од временската рамка;
- Појава на нов ризик од насилство врз жената и/или децата, поради што е потребно преземање на мерки за заштита;
- Непланирани случувања во општествениот живот, кои не се во контрола на давателот на услугата.

Индивидуалниот план завршува кога:

- Давателот на услугата ќе процени дека се реализирани активностите предвидени со Планот и кога се постигнати поставените цели;
- На барање на жртвата, кога таа на своја одговорност го прекинува натамошното реализирање на Планот при што давателот на услугата ја информира за ризиците и последиците на таквата одлука. Жртвата својата волја за прекинување на Планот ја дава со писмено барање/изјава.

5. УСЛУГИ ЗА ЖЕНИ ЖРТВИ НА НАСИЛСТВО И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО ЗА ПОДДРШКА ВО ПРОЦЕСОТ НА РЕИНТЕГРАЦИЈА

Согласно националните прописи во делот на насилство врз жените и семејното насилство, социјалната заштита, здравствената заштита, бесплатната правна помош, вработување и осигурување во случај на невработеност, локална самоуправа.

Здруженијата што во рамки на своите активности доаѓаат во контакт со евентуални жртви на насилство врз жени и семејно насилство, како и здруженијата што даваат социјални услуги, со цел обезбедување навремена и ефикасна заштита на жртви на насилство врз жени и семејно насилство, непосредно соработуваат со сите надлежни институции што преземаат мерки за заштита од насилство врз жени и семејно насилство и други здруженија што даваат специјализирани социјални услуги или

работат со евентуални жртви на насилство врз жени и семејно насилство заради давање услуги: СОС-линија, психосоцијална интервенција и третман во советувашиште, услуга за привремен престој, како и спроведување мерки за заштита (советување, придружување, пристап до здравствена заштита, помош на семејството за редовно школување на дете, правна помош и застапување, економско јакнење на жртвата преку нејзино активно вклучување на пазарот на трудот или друга услуга во согласност со потребите на жртвата).

Министерството најмалку еднаш годишно објавува јавен повик за обезбедување социјални услуги од општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, здружение и приватен давател на социјални услуги од мрежата на лиценцирани даватели на социјални услуги.

Жените жртви на насилство може да ги користат следните услуги:

- Услуги за информирање и упатување;
- Услуги за советување;
- Услуга за привремен престој;
- Услуга за заштита и поддршка на жени жртви на сексуално насилство и силување;
- Услуга за долготраен третман на жени жртви на сексуално насилство и силување;
- Услуга за бесплатна правна помош;
- Услуга за професионална ориентација.

5.1 Услуга за информирање и упатување

Услугата на информирање и упатување се обезбедува преку СОС линија, која обезбедува 24 часовна точна, навремена и доверлива информација за заштита на жртвите, достапните услуги и телефонско советување на жени жртви на насилство и жртвите на семејно насилство. Оваа услуга се обезбедува од даватели на социјални услуги согласно со Законот за социјалната заштита⁷.

5.2 Услуги за советување

Со Законот за социјална заштита, услугите на советување опфаќаат советувашишна и советодавно-тераписка работа, со цел превенирање, ублажување и надминување на

⁷ Закон за социјална заштита („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.104/19, 146/19,275/19, 311/20, 163/21, 294/21, 99/22, 236/22, 65/23)

последниците од настанатите социјални проблеми на поединецот и семејство. Услуги за советување⁸ се делат на:

- Примарни услуги на советување;
- Секундарни услуги на советување;
- Терцијарни услуги на советување;
- Други специјализирани видови на советување.

Услугите на советување се обезбедуваат во советувалиците преку индивидуална или групна работа, согласно програмата на давателот на услугата советување. Советување опфаќа помош, поддршка, интервенции за надминување на преживеаните трауматски искуства, соочување со новонастанатата ситуација, промена на сликата за себе, зголемување на самодовербата, и подготовка за целосно самостоен живот. Истите се обезбедуваат од лиценциран давател на социјални услуги согласно со Законот за социјалната заштита.

5.3 Услуга за привремен престој

Со социјалната услуга за привремен престој, се обезбедува сместување, заштита, психо-социјална помош, пристап до здравствена заштита, пристап до правно советување и поддршка, за жртви на семејно насилство и родово-базирано насилство, жени жртви на сексуално насилство и силување, жртви на трговија со луѓе, кога постои сознание за реална закана по животот и здравјето на жртвата во отсуство на други ресурси, а со цел надминување на состојбата и нивната социјална интеграција.

Услугата за привремен престој се обезбедува во времетраење до три месеци, со можност за продолжување уште за три месеци, а во исклучителни случаи кога состојбата не е надмината, до една година.

Услугата за привремен престој се дава во центар за привремен престој за:

- Жртви на семејно насилство;

⁸ Правилник за начинот, обемот, нормативите и стандардите за давање на услугите на советување и за простор, средства, кадри и потребна документација за советувалиците (Службен весник на Република Северна Македонија бр.84/21, 03/24)

- Жртви на родово-базирано насилство;
- Жени жртви на сексуално насилство и силување;
- Жртви на трговија со луѓе.

Услугата за привремен престој се дава од страна на лиценцирани или овластени даватели на социјални услуги согласно Закон за социјална заштита.

5.4 Услуга за заштита и поддршка на жени жртви на сексуално насилство и силување

Услугата за заштита и поддршка на жените жртви на сексуално насилство и силување се врши во рамките на центарот за упатување на жртви на сексуално насилство. Во здравствената установа се обезбедува идентификација, проценка, медицински преглед, психолошка кризна поддршка, упатување на жените жртви на сексуално насилство и силување.

Услуга за заштита и поддршка на жени жртви на сексуално насилство и силување се обезбедува согласно со прописите од областа на здравствената заштита.

5.5 Услуга за долготраен третман на жени жртви на сексуално насилство и силување

Услугата за долготраен третман на жени жртви на сексуално насилство и силување се обезбедува во центар за долготрајно советување и психотерапија на жени жртви на сексуално насилство и силување. Услугата вклучува индивидуална и/или групна психотерапија, психосоцијално-советување, поврзување со другите општи и специјализирани услуги, придружба до институции и организации и застапување на жртвите во други институции и организации.

Услуга за долготраен третман на жени жртви на сексуално насилство и силување се обезбедува согласно со прописите од областа на здравствената заштита.

5.6 Услуга за бесплатна правна помош

Бесплатната правна помош граѓаните можат да ја добијат за имотно-правни спорови, должничко-доверителски односи, за прашања од пензиско и инвалидско осигурување, за застапување на жртви на семејно насилство, за остварување на социјална помош, за спорови со осигурителни компании, но и за други потреби.

Согласно Законот за бесплатна правна помош предвидена е примарна и секундарна правна помош.

Примарната правна помош ја даваат овластени лица од Министерството за правда или од подрачните одделенија кои ги има по градовите во внатрешноста на државата. Примарна правна помош даваат овластени здруженија. Примарната правна помош се состои од давање на општ правен совет, општа правна информација, помош при составување на барање за бесплатна правна помош.

Секундарна правна помош се одобрува за застапување во сите степени во граѓански судски постапки, управни постапки и управни спорови. Кај жртвите на семејно насилство се одобрува, секундарна правна помош без утврдување на финансиската состојба на жртвата и членовите на неговото семејство од покренување и застапување во постапка за изрекување на привремени мерки за заштита од семејно насилство пред надлежен суд.

Жртвите, можат да се обратат до Министерството за правда и до неговите подрачни единици и да побараат да им се даде правна помош или да им се обезбеди адвокат согласно Закон за бесплатна правна помош.

5.7 Услуга за професионална ориентација

Професионална ориентација, е помошта која Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија, ја дава за сите невработени, вклучително и за жени жртви на насилство и семејно насилство, кои бараат работа за избор на занимање или вработување по пат на тестирање и разговор, информирање на потребите од одделни занимања и можностите за вработување, ако тоа е од значење за избор на нивното занимање и професионалниот развој.

Професионалната ориентација го опфаќа и индивидуалното советување при избор на занимање според желбите, интересот и способностите на лицата за одредено занимање и потребите и можностите на пазарот на трудот. На индивидуалните сесии се работи на процена на претходното работно искуство, вештините и способностите на невработеното лице, и со употреба на постоечки алатки за професионална ориентација се проценува какво вработување е најсоодветно во моменталната ситуација на истиот. Понатаму се работи на унапредување на вештините за истражување на пазарот на трудот, креирање лична биографија, интервју за вработување, прилагодување на ново работно место.

Советување за професионална ориентација се врши во центарот за вработување, на чие подрачје лицето кое бара совет има живеалиште. Услуга ја спроведуваат вработени кариерни советници, обучени за оваа активност. Користењето на услугите на

советување за професионална ориентација е бесплатна, согласно Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност.

6. ДОМУВАЊЕ

Со Законот за домување, објектите за домување можат да бидат станбени, станбено-деловни и деловно-станбени. Во областа на домувањето, меѓу другото Владата има надлежност да ја утврдува и спроведува политиката за развој на домувањето, да донесува државна стратегија и годишна програма за изградба, продажба и одржување на станбениот простор во сопственост на Републиката и да обезбедува средства за нејзино остварување, како и да спроведува други активности. За давање под закуп станови во сопственост на државата, одлучува Комисијата за станбени прашања при Владата на Република Северна Македонија.

Комисијата за станбени прашања при Владата, одлучува за давање под закуп станови во сопственост на Република Северна Македонија, каде посебно не се дефинирани како посебна група, жените жртви на насилство, но се опфатени во групата на лицата во социјален ризик и други ранливи групи кои не се станбено обезбедени.

Министерството за транспорт и врски дава предлог до Владата за донесување на Годишна програма за изградба, продажба и одржување на станбениот простор во сопственост на Републиката. Со Одлука се уредува распределбата на социјалните станови, условите за нивно користење и критериумите за распределба на социјалните станови изградени по Програмата за изградба, продажба и одржување на станбениот простор во сопственост на Република Северна Македонија, кои ќе се издаваат под закуп. Распределбата на социјални станови се врши со распишување на оглас во најмалку две јавни дневни гласила од страна на Министерството за транспорт и врски.

Подносителот на барањето за добивање на социјален стан под закуп може да поднесе документација и да аплицира само категории корисници на социјални станови утврдени во Одлуката.

Потребната документација лицето ја поднесува до центарот за социјална работа во општините на Градот Скопје каде е изграден социјалниот стан.

Листата на пријавени кандидати заедно со пополнетите обрасци за апликативни листи Центарот за социјална работ во општината и центрите за социјална работа во општините на Градот Скопје каде е изграден социјалниот стан ги доставува до Министерството за транспорт и врски – Комисија за распределба на социјални

станови. Врз основа на конечната ранг листа, од страна на Министерството за транспорт и врски се донесува решение за распределба на социјалните станови.

7. МЕРКИ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Економско јакнење на жените кои преживеале насилство преку нивно вработување е клучно за успешно реинтеграција. Она што е важно како за оваа ранлива категорија, така и сите други, е да се креираат работни места согласно нивните индивидуални и специфични потреби.

- Согласно Годишниот оперативен план за активни мерки и програми за вработување, како невработени лица жени жртви на родово базирано и семејно насилство, може да бидат вклучени во: програмата за самовработување (претприемништво), субвенционирање на плати, обука на работно место со субвенционирано вработување. Како категорија на невработени лица може да биде вклучена и во дополнителните обуки: обука на работно место кај познат работодавач, обука за стручни квалификации според барањата на работодавачите, обука за побарувани занимања и занаети и обука за стекнување на вештини. Како тешко вработлива жени може да ја користат мерката за работно ангажирање односно: општокорисно работа и јавни работа;
- Стручните лица од центарот за вработување се во директна комуникација со невработената жртва и со стручните лица од центарот за социјална работа, притоа водат евиденција за напредокот на истата во вклученоста на активните мерки, обезбедува поддршка во процесот на аплицирање и остварување на овие права.

8. МОЖНОСТИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ

За успешно закрепнување и остварување на економска независност, а водејќи се од направената процена за постоечките вештини и капацитети на жената, на жртвата потребно е да се овозможи образование и обуки, во насока на нејзино професионално усовршување. Потребата од дообука и дообразување се идентификува првично во индивидуалниот план. Притоа на жртвата и се обезбедува информирање за:

- Стекнување или довршување на формалното образование каде што има потреба, односно основно и средно образование. Се упатува во програмите за

образование на возрасни лица согласно Законот за образование на возрасни, и со директна комуникација со институцијата која обезбедува вакво образование, жртвата се вклучува во истата;

- Начините за вклучување во високо-образовните институции, како и високо образование за кое постојат тековни стипендии и субвенции.

9. ВИДОВИ НА ПАРИЧНА ПОМОШ

Права на парична помош од социјална заштита

- Гарантирана минимална помош
- Еднократна парична помош

Право на гарантирана минимална помош има домаќинство кое е материјално необезбедено и нема во сопственост имот и имотни права од кои може да се издржува. За материјално необезбедено се смета домаќинство чија вкупна просечна висина на сите приходи на сите членови на домаќинството по сите основи во последните три месеци пред поднесување на барањето за остварување на правото и во текот на користењето на правото е пониска од висината на утврдената гарантираната минимална помош

При утврдување на висината на гарантираната минимална помош за член на домаќинство не се смета лице кое е:

- На издржување казна затвор подолго од 30 дена;
- Со решение на центарот за социјална работа е сместено во установа за вон-семејна социјална заштита, згрижувачко семејство, организирано живеење со поддршка, или друга установа;
- Сторител на семејно насилство.

Еднократна парична помош или помош во натура се доделува на лице или на семејство кое се нашло во состојба на социјален ризик, како и на лице и семејство заради претрпена природна непогода или епидемија и подолго лекување во здравствена установа на член на семејството. Под помош во натура, во смисла на овој закон, се подразбира обезбедување на облека, исхрана и други средства за кои центарот за социјална работа ќе утврди дека се неопходни за минимална егзистенција на граѓанинот и семејството. Износот на еднократната парична помош може да

изнесува до 12.000 денари за задоволување на потребите на лице или семејство кое се нашло во положба на социјален ризик во случај на подолго лекување во здравствена установа, како и за лице - жртва на семејно насилство за остварување на право на здравствена заштита и медицински третман.

*** Жените жртвите на насилство и семејно насилство не се исклучени од користење на останатите права од социјална заштита, доколку ги исполнуваат условите согласно Закон за социјална заштита.

Парични права од детска заштита

- Детски додаток;
- Додаток за образовани.

Детски додаток е право на детето и се обезбедува како паричен надоместок за покривање на дел од трошоците во подигање и развој на детето, во зависност од материјалната состојба на домаќинството и се обезбедува на дете до наполнување на 18 години живот, како и на корисници на гарантирана минимална помош согласно Законот за социјална заштита.

Додаток за образование се обезбедува заради покривање на дел од трошоците на домаќинството поврзани со образованието на децата, во зависност од материјалната состојба на домаќинството како и за корисници на гарантирана минимална помош согласно Законот за социјална заштита.

Парична помош од трудово право

Жените жртви на насилство и семејно насилство по основ на невработеност имаат можност согласно Законот за вработување и осигурување во случај на невработеност, да остварат право на паричен надоместок за невработени лица, кој е надоместок за загуба на плата или приходи што се обезбедува врз основа на осигурување во случај на невработеност определен со овој закон.

Финансиска помош во локалната заедница

Единиците на локалната самоуправа, може да обезбедат финансиска поддршка на жените жртви на насилство и нивните деца, доколку во општинските буџетски програми имаат предвидено средства за оваа категорија и тоа:

- Еднократна парична помош за жени жртви на насилство и семејно насилство;
- Парична помош за домување;

- Партиципација/ослободување од трошоци за сместување на деца во установи за предучилишна возраст;
- Ослободување од трошоци за јавен превоз;
- Пакети со храна и хигиена;
- Покривање на трошоци за образование за деца во училишна возраст (училишни ранци, училиштен прибор и сл.).

10. МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Мониторингот на Планот започнува по негово усвојување и подразбира системско и континуирано собирање на податоци и информации за текот и динамиката на реализација на планираните активности. Давателот на услугата прави мониторинг на Планот преку согледување дали планираните активности се одвиваат и дали жртвата со помош на тие активности се движи кон поставените цели.

Со цел евалуација на Планот, давателот на услугата користи Прашалник за евалуација врз основа на што подготвува периодични извештаи и завршен извештај со кој се следи спроведувањето на Планот.

Министерството за социјална политика, демографија и млади врши надзор над спроведување на Законот за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство (член 40 став 2, 41, 45, 46, 47, 48, 50, 55 (став 2 и 4), 59 (став 3, 5 и 6), 60, 72, 75, 76 (став 2), 78 (став 1 и 2) и подзаконските акти донесени врз основа на членовите 26 (став 6), 50 (став 3), 74 (став 3), 81 и 99 (став 4) кој се однесува на Програмата за реинтеграција на жртвите на насилство.

Национално координативно тело за имплементација на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и семејно насилство, ја следи состојбата со насилство врз жени и семејното насилство преку доставените известувања од евиденцијата што ја водат надлежните институции и здруженија во согласност со закон.

Бр. 17-6268/1

Скопје
27-09-2024

Министер,
Fatmir Limani